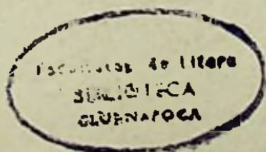
— „S'au luat peste tot ca la două sute mii lei, afară de argintării și boarfe".
— „Câte femei s'au siluit?"
— „Zece, dintre care două au murit neputând suferi până în sfârșit casnele arnăuților și ale pandurilor".
— ‚Dar uciderile cum au mers?"
— „Trei cârciumari, doi băcani și un boierinaș".
— „Le știe acestea Domnul Tudor?"
— „Nu numai că le știe, dar a 'și spânzurat azi dimineață cinci dintre cei ce au săvârșit aceste fapte".
— „Spui adevărul?"
— „Adevărul, stăpâne; și dacă nu mă crezi, poți să-i vezi cu ochii, căci sunt spânzurați în grădina Brâncoveanului și acea grădină este în drumul nostru".
— „Să mergem dar să vedem".
Păturică își îndreptă calul către grădina Brâncoveanului urmat de complicele său, intră într'însa și merse cu curagiu până dinaintea unei fântâni ocolită de sălcii, apoi se oprì în loc și privì cu sângele cel mai rece nefericitele victime ale ambițiunii sale.
— „Acum crezi, cucoane Dinule?" zise arnăutul.
— „Da, răspunse Dinu; aș dorì însă să știu prin ce mijloace ai săvârșit această mare faptă?"
— ‚ Foarte lesne, cocoane!"
— „Cum?"
— „M'am strecurat în ordia (lagărul) pandurilor cu meșteșug, le-am spus că sunt dintre mavroforii lui Ipsilant; ei au început să mă întrebe despre multe, după obiceiul ostașilor. Atunci am început și eu să laud pe Ipsilant și să-l ridic până la cer; le-am spus că avem câte treizeci de lei pe lună și tain îmbelșugat de carne, pâine și vin.

Bieţii Olteni, auzind aceste laude, rămaseră cu gurile căscate. Le-am mai spus că ostaşii lui Ipsilant sparg biserici, necinstesc femei şi Ipsilant se preface că nu ştie nimic, — şi astfel, precum vă spui, le ziceam eu, nu e nefer în oştirea noastră care să nu aibe câte un pungoi plin cu mahmudele şi dodecari! — După ce le înşiraiu verzi şi uscate, luai vreo doisprezece dintre ei şi mă pusei pe băutură, apoi către seară mai veniră alţi douăzeci şi plecarăm împreună după jafuri; iar după ce s'au săvârşit toate nelegiuirile, silniciile şi omorurile ce ţi le-am povestit, m'am dus la căpitanul Oarcă şi i-am spus tot ce se petrecuse; el a spus lui Domnul Tudor şi celelalte le văzurăm amândoi".

— „Bravo, Năstase, eşti un mare om".

Intrevorbirea acestor doi tâlhari puteà să urmeze mai departe dar fu întreruptă de vocea santinelelor, ce păzeau prima rază a lagărului.

— „Staraţi, măre", strigară pandurii olteni, văzând pe Păturică şi pe sluga lui. — „Cuvântul, bre! sau vă chitul la pământ ca pe brabeţi".

— „Suntem oameni buni, voinicilor", zise Păturică, voind să se încredinţeze despre starea morală a santinelelor.

— „Cuvântul, înţelegeţi voi, sau dăm foc flinţelor!...." Şi de-odată cu vorba îndreptară puştile spre dânşii.

— „Gorj!" răspunse Păturică mulţumit şi nemulţumit de curagiul şi statornicia Oltenilor.

— „Pe cine căutaţi în ordie?"

— „Pe căpitan Urdăreanu".

— „Aide, intraţi".

Păturică dete scări calului şi înaintă în lagăr.

Până ce Păturică va găsi pe căpitan Urdăreanu, noi vom atrage băgarea de seamă a lectorilor noştri asupra stării morale a trupelor lui Tudor Vla-

dimirescu, căci dela moralitatea şi disciplina oştirei depind succesul bătăliilor şi cele mai strălucite fapte de arme.

Oştirea lui Tudor, ca toate oştirile de aventurieri, nu aveà şi nici că puteà să aibă acea disciplină riguroasă ce o întâmpinăm în armatele regulate. Disciplina şi moralitatea nu se pot stabili în cinci-şase luni; şi armata lui Tudor nu aveà o vechime mai mare drecât aceasta.

Trebuià dar ca Tudor să fie mai puţin aspru cu nişte juni ce părăsiseră dulceţile vieţii liniştite, ca să se lupte pentru liberarea patriei lor, lipsiţi de multe ori chiar de hrană şi alte necesităţi ale vieţii; el însă, servise în armata rusă şi moştenise dela dânsa acea asprime fără exemplu, care fu principala cauză a pierderii sale; spargerea unei prăvălii, siluirea unei femei şi alte desordini de felul acesta şi chiar de mai puţină importanţă, asprul căpitan le pedepseà cu decapitarea sau spânzurătoarea; dar aceste cruzimi, în loc să producă efectul dorit, ele aduseră ura între căpetenie şi ostaşi, iar rezultatul acestei pasiuni deveni funest pentru amândouă părţile[345]).

Suntem în lagăr; să mergem înainte.

Intr'o căsuţă de scânduri, învelită cu trestie, erau patru juni căpitani legaţi de mult timp printr'un amor de acela ce nu se găseşte decât în cadrele militare. Doi dintr'înşii fumau, unul citeà pe o carte, iar celălalt mângâià un câine de vânat, ce şedeà încolăcit la picioarele sale. Feţele lor erau cuprinse de acea întristare profundă, ce vine din meditaţiuni dureroase. Tăcerea ce domneà în acel locaş trist, întocmai ca inimile celor ce locuiau într'însul, se rupse în fine; unul din junii ostaşi zise celorlalţi:

— „Ei bine, tovarăşi, ce hotărîre luaţi voi?"

---

345. Vezi Cioranu, pag. 50 şi *Istoria revoluţiunii elineşti*, de Tricupi şi Ioan Filimon. (N. A.).

— „Dar tu, ce hotărîre ai luat?"

— „Eu unul, nu iscălesc înscrisul, şi întâmple-se orice s'ar întâmplà".

— „Dar bine, nu te temi de mânia Domnului Tudor?"

— „Nu mă tem deloc, pentru că d'oiu iscăli sau n'oiu iscălì, tot una face".

— „De ce?"

— „Fiindcă iscălind, plătesc cu capul orice neorânduelі vor face pandurii de sub căpetenia mea; de nu voi iscălì, mai rău, căci Tudor mă va spânzurà ca pe un nesupus!..."

— „Bine zici tu, mă Enescule!"

— „Auzi colo!" reluă Urdăreanu, ce tăcuse până aci. „Auzi vorbă; să răspundem noi de faptele neferilor noştri; dar am văzut oştirea lui Cutusof, oştire împărătească, cu hasna mare de bani, cu zaherele[346]) după dânsa, cu doftori, cu spiţerii; şi cu toate acestea, ostaşii spărgeau prăvălii, furau fete şi nu li se tăià capul, nici îi puneà în spânzurătoare precum pune Tudor pe neferii noştri, ce nu sunt decât nişte copii adunaţi după cum s'a putut şi fără cea mai mică cunoştinţă despre datoria ostăşească".

— „Urdăreanu are dreptate", zise Enescu, relând vorba. „Noi n'am descărcat până acum nici o puşcă în vrăjmaşii ţării şi vreo câteva sute dintr'ai noştri au căzut jertfă mâniei lui Tudor. Asta este o zaveră tainică împotriva vieţei noastre şi nimic mai mult. Pentru aceasta ne-am părăsit noi părinţii şi pacinicile îndeletniciri, ca să ne omoare ca pe nişte vite?"

— „Ce trebue dar să facem?" rostiră toţi căpitanii deodată, aţintind ochii asupra Enescului şi strângând mânerele iataganelor cu convulsiune.

---

346. Provizii.

— „Să nu iscălim neomenosul înscris ce ni se cere".
— „Să nu-l iscălim", repetară tinerii ostaşi.
— „Juraţi?"
— „Jurăm!"
In momentul când cei patru căpitani întorceau feţele către răsărit şi îngenunchiau să jure, o lovitură se auzì în uşa casei.
— „Cine este?" întrebă Enescu, puind mâna pe iatagan.
— „Oameni buni", răspunse o voce de afară.
— „Numele voastre!"
— „Căpitan Macedonski, Buluc-başa Prodan şi Stolnicul Dinu Păturică".
— „Voi sunteţi?" întrebă Enescu, deschizând uşa.
— „Da bine, ce faceţi voi aci singuri?" întrebară nouii veniţi; „mă tem că vă sfătuiţi ceva împotriva stăpânirii", adaose Macedonski cu un zâmbet întunecat.
— „Eu nu cred una ca aceasta", zise Păturică, silindu-se a da feţei sale un aer de încredere.
— „Nici eu", adaose Buluc-başa Prodan.
— „Ia să lăsăm la o parte aceste secături şi să venim la lucrul cel de căpetenie", zise Macedonski. „Ia spuneţi, băieţi, cum vi s'au părut omorurile de alaltăieri?"
— „Cari omoruri?" întrebă Păturică, prefăcându-se că nu ştie nimic despre dânsele.
— „Cei doi căpitani şi trei panduri spânzuraţi de Domnul Tudor în sălciile din grădina Brâncoveanului".
— „Sărmanii băieţi!... Şi pentru ce i-a spânzurat?"
— „Pentru lucru de nimic, pentru că vrea şi poate".
— „Şi fiindcă suntem proşti de ne supunem

unui gâde", răspunseră cei patru juni căpitani.

— „Aveţi dreptate, copii", zise Macedonski, „dar ce o să facem? el este stăpân şi noi slugi; trebue dar să ne supunem".

— „Nu este adevărat, căpitane", zise Enescu înfuriat. „Noi ne-am sculat că să ne luptăm pentru drepturile ţării; să ne trimită dar împotriva turcilor, cari au intrat în ţară, ca să murim ca nişte viteji; iar nu să ne omoare cu moartea cea mai ruşinoasă".

— „Căpitan Enescu are dreptate", zise Păturică, văzând intrigile sale reuşind pe deplin. „Această tiranie nu mai e de suferit şi dacă nu veţi luà măsuri, să ştiţi cu hotărîre, că toţi câţi sunteţi aci veţi murì în spânzurătoare".

— „Aşa este! Stolnicul Păturică are mare dreptate", rosti adunarea întreagă.

— „Oştirea lui Ipsilant, pe ori unde trece, arde şi jefuieşte, şi cu toate acestea, Ipsilant n'a spânzurat nici un căpitan, nici măcar un nefer până acum", adaose Păturică.

— „Aşa este, precum zici; dar ia învaţă-ne, Arhon Stolnice, ce trebue să facem ca să scăpăm de această fiară sălbatică?"

— „Nimic mai mult, decât să vă alegeţi altă căpetenie".

— „Dar bine, noi am jurat să-i fim supuşi şi credincioşi", zise adunarea întreagă a căpitanilor.

— „Aţi jurat", replică Păturică cu un zâmbet plin de amărăciune şi dispreţ, „dar nu ştiţi voi, că jurămintele nu sunt decât nişte marafeturi născocite de Domn şi căpeteniile noroadelor, ca să despoaie şi să omoare pe supuşii lor mai cu înlesnire şi fără temere?"

— „Ce voieşti dar, să facem?"

— „Faceţi ce veţi voì; lăsaţi pe Tudor să vă taie ca pe vite".

Aceste din urmă cuvinte, fiind pronunţate de Păturică cu un mare dispreţ, ascuns sub masca nevinovăţiei, produse un efect straniu în inimile căpitanilor; cei mai maturi dintr'înşii erau pentru călcarea jurământului şi alegerea altor căpetenii; junii din contră, ţineau mult la jurământ, dar erau de părere să facă o revoluţiune, prin care să silească pe Domnul Tudor a le da garanţii solide, pentru încetarea vărsării de sânge pe viitor.

Aceste idei fură discutate cu sgomot mare; partidele începură a se încriminà şi a se ameninţà una pe alta, şi poate ar fi vărsat chiar sânge nevinovat, dacă nu interveneà Păturică, care vedeà în această atitudine zădărnicirea viselor sale cele ambiţioase.

— „Opriţi-vă, fraţilor", zise el, intrând în mijlocul înfuriaţilor căpitani. „Şi unii şi alţii aveţi dreptate; dar înţelepciunea cere să alegem un mijloc prin care să putem ajunge la luarea măsurilor de asigurare pentru viitor. Mijlocul acesta îl cunosc numai eu".

— „Arătă-ni-l şi nouă!"

— „Bucuros, dacă făgăduiţi că veţi urmà poveţile mele".

— „Făgăduim!" ziseră toţi de odată.

— „Să aşteptaţi şapte zile şi dacă până atunci, Tudor nu va mai omorî pe nimeni, să ne adunăm iarăşi aici şi să chibzuim despre cele ce trebue să facem; iar dacă în cursul acestor şapte zile omorurile vor urmà ca în trecut, atunci să părăsiţi pe Tudor şi să vă alegeţi de căpetenii pe Macedonski şi hagi Prodan. Vă mulţumiţi, flăcăi, ori ba?"

— „Ne mulţumim!"

— „Din toată inima?"

— „Din toată inima!"

— „Atunci dar, faceţi amândouă tarafurile câte

un înscris şi după ce le veţi iscălì să mi le daţi mie în păstrare, ca după trecerea celor şapte zile, să ne adunăm iarăşi aici, ca să pedepsim pe cel ce-şi va călcà cinstea şì iscălitura".

— „Să se facă înscrisurile", zise Macedonski, silindu-se să ascundă bucuria ce simţià în inimă. Inscrisurile se făcură şi se deteră în mâna lui Păturică; iar după aceia chemară doi panduri şi-i trimiseră să aducă de mâncare şi băutură.

Cina dură mai mult de două ore şi pot încredinţà pe lectorii noştri, că nu aveà nici cea mai mică asemănare cu cina celor şapte înţelepţi ai Eladei; iar pe la miezul nopţii, oaspeţii îşi luară rămas bun unii dela alţii şi se duseră fiecare la locuinţa sa.

Păturică încălecă pe armăsar şi se îndreptă spre Bucureşti, urmat de complicele său. Bucuria lui erà nemărginită din cauza marelui rezultat ce dobândise cu atâta înlesnire.

— „Ei, Năstase", zise el arnăutului, aruncând câteva priviri în lături, ca să se asigureze despre vreo cursă ce i s'ar fi putut întinde de inamicii săi; „ia spune-mi cum ţi-ai petrecut timpul, cât ai lipsit de lângă mine".

— „Bând şi mâncând, cocoane, să fie cu iertăciune".

— „Şi cu cine ai făcut toate acestea?"

— „Cu arnăuţii lui Buluc-başa Prodan".

— „Ia spune-mi, ce mai zic ei despre mersul treburilor?"

— „Omorurile de alaltăeri i-au turburat foarte mult, cocoane; unii vor să fugă la Ipsilant, alţii la Buluc-başa Sava, şi sunt foarte puţini cei cari voiesc să mai rămâie în ordia lui Tudor; apoi unde mai pui şi blestematele de înscrisuri ce..."

— „Ce înscrisuri sunt acelea?"

— „Domnul Tudor cere înscrisă chezăşie dela

toți căpitanii, pentru purtarea neferilor de sub ascultarea lor".
— „Și ei o să deà?"
— „Vai de ei de vor da".
— „Da de ce?"
— „Pentrucă mâine seară o să se calce patru case boierești.".
— „De unde știi tu aceasta?"
— „O știu, fiindcă i-am îndemnat eu".
— „Aferim, Năstase! dar ia spune-mi, o să se ție ei de cuvânt?"
— „Negreșit, fiindcă o să fiu cu dânșii și o să-i țiu de scurt".
— „Silește-te, Năstase, cât vei puteà s'o scoți la cale cu bine și vei aveà dela mine o sută de mahmudele bacșiș".
— „Știi ce, cocoane Dinule? Fă-mă mai bine Polcovnic de județ și nu-mi mai da acele mahmudele".
— „Prea iute mergi, dragul meu Năstase".
— „Ba nici de cum, cocoane Dinule. Muruz Vodă a făcut pe arnăutul său ispravnic; de ce oare Domnia ta să nu mă faci pe mine Polcovnic?"
— „Fii cu minte și te voi face".
Conversațiunea călătorilor noștri trecù dela o chestiune la alta și numai atunci se întrerupse, când caii se opriră ca din instinct la porțile caselor lui Păturică.
Arnăutul descălecă depe cal și deschise poarta stăpânului său, carele sărind cu iuțeală după frumosul armăsar, se duse drept în iatacul său de dormit, ca să-și aline printr'un dulce somn agitațiunea ce-i pricinuise marele său succes.
Acum vino tu, Morfeu, care închizi cu dulceață ochii plugarului ostenit de munca zilei și pe al tinerei mume ce veghiază lângă capul micului ei copilaș; veniți și voi vise amăgitoare, cari des-

chideți avarilor minele de aur ale Americei, și prin închipuiri măgulitoare ușurați suferințele sclavilor și faceți pe devoți să guste din fericirea paradisului. Părăsiți întunecoasele voastre locașuri și veniți în camera acestui infam, ca să-i închideți ochii prin narcotica voastră suflare; dați-i vise frumoase, faceți să dispară depe fruntea lui acele încrețituri săpate de infamie și crimă. Dar mă tem că voi nu veți puteà să-l adormiți, căci pasiunea care mușcă fără milă din rărunchii lui, este mult mai mare decât magica voastră putere. Este setea de mărire care îndeamnă pe Cesar a trece Rubiconul înarmat, că să înfigă pumnalul în inima republicii romane; este mândria și răzbunarea care silì pe tiranul Hipias a venì în patria sa cu Perșii lui Dariu, spre a o face să treacă prin foc și prin sabie!.. El va fi mâine stăpân absolut peste o parte din țară, și dacă fatalitatea va voì, poate să devie biciul țării întregi.

Ciocoiul aveà în adevăr mare necesitate de repauz, ca să-și restabilească puterile fizice slăbite de atâtea sguduiri morale; dar somnul nu puteà să închiză pleoapele ochilor săi, cu toată silința ce întrebuințà ca să poată adormì un moment măcar.

Orele nopții sunt foarte lungi pentru cei ce nu au somn și mai cu seamă pentru aceia a cărora conștiință este pătată de crimă.

Păturică, văzând neputința de a dormì, cercă a se distrà prin lectură; dar luă o carte depe masă, și deschizând-o citì din întâmplare, aceste cuvinte: „Văzut-am pe cel fărădelege înălțându-se ca cedrii Libanului; puțin însă, și el nu mai erà; puterea și mândria lui perise ca sunetul". Acest verset din psalmii regelui poet[347]), ce făceà alu-

347. David.

zie la dânsul, îl făcu să închidă cartea și să puie mâna pe alta, dar deschizând-o și pe aceea, dete peste maxima aceasta: „Și ce va folosì omul de va câștigà toate avuțiile lumii acesteia și își va pierde sufletul?“ Trântì cu mânie și această carte și sculându-se depe pat începu a se preumblà prin cameră cu fața descompusă de nedormire.

Noaptea în fine, se pregăteà a părăsì emisferul nostru. Un sgomot de căruțe și voci omenești anunțau deșteptarea poporului și punerea lui în mișcarea obișnuită de toate zilele.

Ciocoiul se plimbà neîncetat, căutând în osteneala corpului somnul ce-l părăsise; dar deodată urechia lui fu lovită de vocea nazală și ascuțită a unui precupeț, care cântà într'un fel comic cântecul acesta:

„Ipsilanti feld-marșal
„Deca pende vinărar,
„Ofițerii cei mai mari
„Bragagii și covrigari[348]“.

Nu știm care va fi fost adevărata impresiune ce produse în spiritul ciocoiului aceste versuri, cari cu multă concisiune descriau atât de bine pe capii eteriei grecești; știm numai că un zâmbet de fiară sălbatică apărù pe buzele sale, și se pierdu cu iuțeala fulgerului.

Sunt crime care înspăimântă pe cel mai mârșav și mai degradat tâlhar; dar Păturică aveà o natură de fier; el se aflà în preziua vânzării celui

348. Altfel sunt redate aceste versuri în *M. Cioranu*, Revoluția lui Tudor Vladimirescu, București, 1859, pag. 51:

Ipsilante fert-marșal,
Pendideca ghinărar.
Ofițerii cei mai mari,
Covrigari și Plăcintari.

Acel *Deca pende* a lui Filimon poate fi o inversiune, satirică, a numelui Pendideca (sau Pendedeca), un general din armata lui Ipsilanti, care comandà forțele grecești din Moldova.

mai mare bărbat al României şi cu toată grozăvia acestei crime, conştiinţa lui nu erà încă turburată; şi dacă îl văzurăm neliniştit, aceasta este efectul acelui neastâmpăr ce simte tot omul ambiţios când răuşeşte în planurile sale, iar nu ale remuşcării.

In fine, după câteva momente de cugetări adânci, el se puse pe pat şi adormi.

CAPITOLUL XXX

Alexandru Ipsilant şi Eteria grecească.

Revoluţiunea Grecilor din Elada şi din celelalte provincii ale imperiului Otoman, privită din adevăratul ei punct de vedere, este plină de severitate şi de o lugubră maestate. Când Grecii bătrâni şi tineri, femei şi copii, luară armele în mâini, nu o făcură aceasta pentru desfiinţarea unei legi apăsătoare, oarecum, nici pentru gonirea unui tiran ordinar care întârzie dar nu distruge cu totul progresul unui popor. Ei se ridicaseră ca să se libereze de sălbaticele orde otomane, ce de mulţi secoli le violau consoartele şi fecioarele, le pângăreau religiunea şi îi omorau după capriciu prin cele mai nesuferite torturi [349]).

---

349. Ca să convingem mai bine pe lectorii noştri despre suferinţele acestui popor în adevăr martir, dăm aci un fragment dintr'o baladă grecească trasă din colecţiunea de cântece populare, tipărită în Athena de N. Anghelidi:

Ὡς πότε παλληκάρια νὰ ζῶμεν 'ς τὰ στενά;
Μονάχοι, 'σαν λιοντάρια, 'ς ταῖς ῥάχαις 'ς τὰ βουνά;
Σπηλιαῖς να κατοικοῦμεν, νά βγέπωμεν κλαδιὰ.
Νὰ φεύγωμεν τὸν κόσμον γιὰ τὴν πικρὴ σκλαβιά:
Νὰ χάνωμεν πατρίδα, ἀδελφία, καὶ γονεῖς,
Τοὺς φίλους τοὺς δίκούς μας κι' ὅλους τοὺς συγγενεὶς.
Καλήτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ,
Παρὸ σαράντα χρόνους σκλαβιὸ καὶ φίλακη.
Τί σ' ὠφελεὶ νὰ ζήσῃς καὶ νά σαι 'ς τὴ σκλαβιά;
Στοχάσου πῶς σὲ ψίνουν καθ' ὥρα 'ς τὴ φωτιά.

Planul acestei revoluţiuni erà să răscoale toate popoarele din Orient şi la zi hotărîtă să se arunce asupra Turcilor şi să-i sdrobească deodată.

Intre comandirii aleşi de comitetul revoluţionar ca să puie în lucrare această mişcare, dela care atârnà liberarea sau desăvârşita peire a Greciei, erà şi Alexandru Ipsilant.

Consiliul revoluţionar, bazat pe sentimentele patriotice ale acestui june şi pe experienţa lui în arta resbelului, îi încredinţase una din cele mai grele părţi ale întinsului plan de revoltă.

El dar, cătà să treacă Dunărea prin România, ca să revolteze populaţiunile slave din Turcia şi, pus în capul lor, să străbată: Bulgaria, Tracia şi Macedonia spre a se unì cu Grecii din Elada, Epir şi Thesalia şi a combate împreună şi cu succes armatele otomane puse în confuziune prin această generală insurecţiune.

Planul erà bine combinat şi poate că ar fi răuşit în toată întinderea sa, dacă armata lui Ipsilante ar fi avut disciplina şi moralitatea ce s'ar fi pretins dela nişte oameni, cari luaseră armele în mâini pentru o cauză atât de sacră. Dar aceste virtuţi lipseau sau cel puţin erau foarte rari în ar-

---

Αὐθέντης, δραγομάνος, Βεζύρης ἄν σταθῇς,
Ὁ τύραννος ἀδίκως σὲ κόμει νὰ χαθῇς.
Δουλεύεις ὅλ' ἡμέρα, εἰς ὅ, τι κἰ ἄν σοῦ πῇ,
Κι' αὐτὸς πασχίζει πάλιν τὸ αἰμά σου νὰ πιῇ... (N. A).

Iată şi traducerea, în proză, a versurilor de mai sus:

«Până când, voinicilor, să trăim prin strâmtori, singuri ca nişte lei, pe piscuri, în munţi? Până când să locuim prin peşteri, să avem înaintea ochilor doar desişuri, să fugim de lume căutând a evita neagra sclavie, să renunţăm la patrie, la fraţi, la părinţi, la prietenii noştri şi la toate rudele noastre? Mai bine un ceas de viaţă liberă decât patruzeci de ani de robie şi închisoare. La ce-ţi foloseşte să trăeşti şi să fii în robie? Gândeşte-te cum te arde'n foc în fiecare ceas... Domn, dragoman, vizir de-ai fi, Tiranul te face să piei pe nedrept. Slujeşti toată ziua la orişice te-ar pune, iar el, la rându-i, ar vrea şi sângele să-ţi bea».

mata lui Ipsilant[350]). Să mai adăogăm şi dispreţul ce aveau Grecii asupra Românilor şi Slavilor, plus ideile de pan-elinism ce Ipsilant şi căpitanii lui le manifestau cu atâta uşurinţă în faţa acestor popoare pe cari trebuià să-i linguşească şi ne vom convinge despre tristul rezultat ce avù mişcarea Grecilor în Principate.

La 22 Februarie, din anul 1821, Ipsilant trecù în Moldova şi se declară liberator al naţiunii grece, iar după aceea dete mai multe proclama-

---

350. Ca să nu trecem de calomniatori punem în faţa lectorilor noştrì proclamaţia lui Ipsilant, dată către armata sa când s'a văzut silit a o părăsi şi a trece în Austria. Dintr'acest document necontestabil se poate convinge fiecare, că armata lui Ipsilant era în mare parte compusă din tâlhari de drumuri, laşi şi trădători.

Proclamaţia Principelui Alexandru Ipsilant dată la fuga sa din România.

„Resbelnici! Nu! nu mai voiesc a profana acest sacru şi onest nume, chemându-vă pe voi astfel. Turmă fricoasă de oameni; Trădările şi actele voastre sediţioase mă silesc a vă părăsi. De aci înainte orice legătură între voi şi mine este ruptă. Atât numai că-mi va rămânea în fundul sufletului ruşinea că v'am comandat. Voi aţi călcat jurămintele şi aţi vândut pe Dumnezeu şi patria, m'aţi vândut şi pe mine chiar, din minutul în care speram a învinge sau a muri cu voi. Astfel dar, vă părăsesc. Adresaţi-vă Turcilor cari singuri sunt demni de ideile şi tendinţele voastre. Părăsiţi pădurile, coborâţi-vă din munţi, aceste aziluri ale fricei voastre, şi mergeţi la Turci, să le sărutaţi mâinile încă fumegânde de sacrul sânge al supremilor preoţi, patriarhi, episcopi şi o mie de alţi fraţi de ai voştri inocenţi, masacraţi fără milă. Dar grăbiţi-vă a vă cumpăra sclavagiul cu viaţa voastră, cu preţul onoarei femeilor şi copiilor voştri.

«Iar voi umbre ale adevăraţilor elini din sacrul batalion, cari cu trădare aţi căzut victima fericirii patriei voastre, vouă, recunoştinţa compatrioţilor voştri. Puţin va trece şi se va înălţa Coloana ce va face nemuritoare numele voastre».

«In litere aprinse sunt însemnate în fundul inimei mele numele amicilor mei, cari mi-au arătat până în sfârşit încrederea şi sinceritatea lor. Aducerea lor aminte va răcori totdeauna sufletul meu».

«Dau dispreţului general, dreptăţii legilor şi blestemului compatrioţilor pe călcătorul de jurământ şi vânzătorul Căminar Sava, pe spionii şi pe cei d'intâi ce înlesniră dezertările, pe Constantin Duca, Vasile Barla, Gheorghe Manu fanariotul, Grigore Şuţu fanariotul şi pe depravatul (τὸν φαβλόβιον) Nicolae Scufu.

«Asemenea ridic şi lui Vasile Caravia titlul de camarad de arme, pentru nesupunerea şi necuviincioasa lui purtare».

Alexandru Ipsilant; Râmnic, 8 Iunie 1821.

(Vezi «Istoria României de Palauzof). (N. A.).

țiuni prin cari asigură pe Moldoveni, că pe cât timp va sta armata sa acolo, nu vor suferì nici un rău dela dânsa; dar faptele deteră o aspră desmințire acelor frumoase proclamațiuni; căci pe dată urmă asasinarea neguțătorilor turci din Iași și Galați și jafurile cele nemaiauzite.

In fine, armata eteriei, mărită prin corpul lui Vasile Caravia și Iordache Olimpie, intră în Țara Românească; iar la 25 Mai ajunse la satul Colentina și formă acolo cuartierul ei general[351].

Ipsilant primì închinăciunile boierilor, ale clerului și pe ale tuturor tagmelor ostășești și ne-

---

351. Miliția eteriștilor erà compusă din corpurile și despărțirile acestea:

Intâiul corp, sub comanda lui Nicolae Ipsilant, se alcătuia din:

Tagmatarchia lui Duca	1.930
Hiliarchia lui Orfano	300
Despărțirea lui Ghica din escorta lui Al. Ipsilant, alcătuită din slavi	60
Despărțirea lui Manu	150
Despărțirea lui Costa Balticos	60
Despărțirea lui Caloiani	100
Cazacii	200
	2800

Al doilea corp, sub comanda lui George Ipsilant:

Tagmatarchia lui Caravia	350
Hiliarchia lui Colocotroni	275
Hiliarchia lui Vasile Tudorov	350
Despărțirea lui Michail	180
Ulanii lui Tarcovski	70
Escorta principelui Cantacuzin	50
	1.275

Al treilea corp al Olimpianului Iordache:

Arnăuți	1.500

Al patrulea corp al lui Căminaru Sava:

Arnăuți de sub comanda lui Sava	800
» » » » » Deli bași Michale	120
» » » » » Ghencea	100
	1.020
Ἱερὸς λόχος sau batalionul sacru	450
Despărțirea Moldovenilor	300

guţătoreşti. Linguşirile însă ce i se făceau în toate zilele de către fanarioţi şi câţiva Români corupţi, ce voiau să exploateze eteria în interesul lor, ameţise foarte mult capul acestui căpitan; dar tocmai când bietul om se obicinuise cu viaţa şi pompa domnească la care începuse să aspire, primì trista ştire că Turcii au intrat în ţară prin mai multe părţi şi că ei se îndreptează asupra-i cu forţe considerabile, ca să-l sdrobească deodată.

Aceste ştiri nefavorabile îndemnară pe Ipsilant să-şi ridice lagărul dela Colentina şi să-l aşeze la Târgovişte, loc foarte priincios pentru apărare şi mânuirea intrigelor sale în contra lui Tudor Vladimirescu.

După ce el îşi aşeză oştirea în lagăr fortificat cu şanţuri şi trimise despărţiri mici de arnăuţi, ca să coprinză strâmtorlie munţilor, spre a se puteà refugià la caz când oştirile turceşti ar fi învins pe ale sale, se dete apoi cu totul la realizarea planurilor sale celor ambiţioase.

Intr'o zi, el se aflà singur în camera sa absorbit în meditaţiuni, dar când se deşteptă din acea momentană uimire, văzù pe Păturică stând cu mâinile la piept şi smerit ca un călugăr.

Fanariotul îl fixă puţin, apoi îi zise fără preambule:

— „Ia spune-mi, arhon Stolnice, cum merg trebile noastre?"

— „Foarte bine, Măria ta!"

— „Tălmaceşte-mi ce înţelegi dumneata prin acest foarte bine".

— „Hârtiile acestea te vor pliroforisi[352]) mai bine decât mine, Măria ta", răspunse ciocoiul, cu aer triumfător şi prezentând lui Ipsilant cu mândrie înscrisurile căpitanilor.

Fanariotul le citi cu multă nerăbdare, apoi

352. Desluşi.

după ce privì pe Păturică cu un fel de admirare amestecată cu dispreț, zise:

— „Incep a crede, arhon Stolnice, că elciul care te-a sistisit[353]) la mine, n'a cunoscut bine darurile ce ai; dumneata ești un om mare, întreci în istețe chiar pe Nesselrode[354]) al Rusiei; dar ești cam!..." adaose fanariotul cu aer batjocoritor.

Ciocoiul suferì această umilire cu sânge rece prefăcut, ba încă făcù și câteva complimente, ca să ascundă și mai bine turburarea sa.

— „Dar dacă omorurile vor încetà?" adaose Ipsilant, atunci aceste înscrisuri vor rămâneà hârtie albă; ai, ce zici?"

— „Zic, Măria ta, că omorurile s'au săvârșit: doi arnăuți de ai lui Prodan s'au spânzurat la puțul de piatră după podul Calicilor, doi în dealul Spirii și unul dinaintea lagărului dela Cotroceni".

„Dar căpitanii cu înscrisurile, ce zic despre aceasta"?

— „Nimic pe față, dar într'ascuns au și ales de căpetenii ale lor pe Macedonski și Prodan și acum nu așteaptă decât vreme cu prilej, ca să omoare pe Tudor".

— „Foarte bine, dar ei poate să-și schimbe gândul".

— „Nu, Măria ta; sunt atât de bine încredințat despre aceasta, încât aș puteà chezășuì cu capul meu, că de astădată, ei se vor ține de cuvânt".

— „Astea sunt vorbe, arhon Stolnice; eu cunosc foarte bine pe Români. Ei îți făgăduesc astăzi totul și mâine nu-ți dă nimic".

— „Ai dreptate, Măria ta, să te îndoești, fiindcă nu cunoști întâmplările din urmă".

— „Care întâmplări? vorbește".

---

353. A trimite, a îndrepta.
354. Celebru diplomat născut la Lisabona, conduse timp de 45 ani afacerile exterioare ale Rusiei (1780—1862).

— „Omorurile din urmă".
— „Altele proaspete?... spune-mi degrabă".
— „Dela ridicarea lagărului din Cotroceni şi până la Goleşti, a spânzurat peste treizeci de panduri, toţi băieţi tineri, unul şi unul".
— „Ce spui, arhon Stolnice?... S'au întâmplat toate acestea?"
— „Ai răbdare, Măria ta, că n'am sfârşit", exclamă ciocoiul mândru de triumful său.
— „Vorbeşte, căci mor de nerăbdare".
— „După ce ajunse Tudor la Goleşti, află prin iscoadele (spionii) sale, că patru din cei mai voinici căpitani[355] nu voiesc să dea inscrisurile cerute şi numaidecât spânzură pe doi dintre dânşii în nişte sălcii; în sfârşit, dacă Măria ta voieşti să te încredinţezi şi mai bine, că m'am ţinut de cuvânt, dă-mi pe căpitan Iordache cu două sute arnăuţi şi îţi jur că-ţi voi aduce pe Tudor legat cot la cot".
— „Bravo, arhon Stolnice! acum te înţeleg".
Şi deschizând uşa, chemă pe grămăticul său şi îi zise:
— „Spune lui Iordache să ia două ortale de arnăuţi aleşi şi să se ducă la Goleşti cu dumnealui, şi să împlinească cu străşnicie orice-i va poruncì".
Grămăticul plecă capul până la pământ şi ieşi împreună cu Păturică.

CAPITOLUL XXXI.

Cu rogojina aprinsă în cap şi cu jalba în proţap.

România, această ţară mănoasă şi împodobită de natură cu toate darurile, a fost ursită de soartă să sufere toate relele fizice şi morale; cu-

355. Aceşti patru căpitani se numeau: Ioan Oarcă, Ghiţă Cuţui, Ene Enescul şi Ioan Urdăreanu. Doi dintre ei, cunoscând gândul lui Tudor, scăpară prin fugă; iar pe ceilalţi i-a spânzurat. (Vezi Cioranul, pag. 83—84). (N. A.).

tremurile de pământ, inundările râurilor, epidemiile omorâtoare, incursiunile ordelor barbare, jafurile domnilor fanarioţi şi spoliarea sistematică a oştirilor ruseşti; toate aceste flagele pustiitoare păreau create de fatalitate numai ca să nimicească această nenorocită ţară. Dar ea a rezistat cu bărbăţie la toate lovirile şi a mers pe calea însemnată ei de providenţă, purtând pe umeri crucea martirului, ca mântuitorul lumii.

Au fost în adevăr timpi, când suferinţele sdrobise curajul Românilor. Inamicii noştri, crezând că luxul şi moliciunea introduse de dânşii au stins în inima poporului român simţimântul de naţionalitate şi libertate, săltau de bucurie; dar se amăgeau; căci Românul se deşteptà tocmai la timp şi cu armele în mână, le probà că este încă viu şi gata a se luptà pentru drepturile sale. Revoluţiunea dela 1821, ce este ea oare, dacă nu vocea desperării ridicată în contra apăsării? Oare nu arată ea de ajuns pe un popor viu şi hotărît a murì sau a trăì pentru libertate?

Dar să ne oprim aci şi să arătăm lectorilor noştri poziţiunea ţării înainte şi după isbucnirea acestei revoluţiuni sociale.

Desele năvăliri ale oştirilor lui Pasvantoglu şi ale altor paşi răsvrătiţi în contra împărăţiei turceşti, spăimântaseră atât de mult pe locuitorii ţării, încât îi făcuseră să devie un popor aproape nomad, gata în tot momentul a-şi părăsì locuinţa şi rodul ostenelelor, ca să-şi scape viaţa în crăpăturile munţilor, sau peste hotarele ţării, unde nu puteà să-i ajungă iataganul *manafului*[356]) şi lăcomia de bani a fanariotului.

Resbelul ruso-turcesc, început la 1806 şi ter-

356. Tâlhar turc, după numele rebelului Manah Ibraim, care năvălì în Oltenia, prin Mehedinţi, în anii 1802—1803, şi jefui provincia întreagă.

minat la 1812, sleì țara și pe locuitorii ei atât de mult, încât comandirii armatelor rusești supuseră chiar pe preoți și diaconi a le da *proviant*[357]) și care de transport; ba încă, pentru rușinea omenirii, s'au văzut în acea campanie fapte cari indignează pe tot omul cu inima dreaptă. Comisarii de aprovizionare ruși, după ce că cereau mai multe proviziuni decât le trebuiau, apoi la plecarea lor le vindeau înapoi sărmanilor locuitori, stricate și cu prețul întreit mai mult de ceeace costau.

Domnia lui Caragea, de și la început promiteà ceva pentru ușurarea țării, dar mai în urmă căzù și dânsa în greșalele domniilor trecute; funcțiunile cele mai însemnate se dădeau Grecilor veniți cu Domnul din Stambul; iar boierii români erau disprețuiți și exilați, dacă cutezau a-și apărà onoarea.

Veniturile țării se vindeau în total la favoriții greci, cari despoiau fără milă pe nenorociții locuitori. Dreptatea se vindeà pe bani și când se întâmplà vreo judecată între un fanariot și un român, oricât de lămurit ar fi fost dreptul românului, procesul se câștigà de fanariot.

Aceste mari și nemaiauzite nedreptăți siliră pe Jianul, Gruia și alții a se face tâlhari de drumuri și a-și răsbunà, omorând pe fanarioți și pe ciocoii parveniți și ajutând pe săraci.

Iată jalnica stare în care se aflà țara înaintea revoluțiunii; dar ea deveni mai rea sub revoluțiune, căci dacă sub un guvern legal se comiteau atâtea abuzuri, oare câte nu s'ar fi putut comite, când o parte din țară se guvernà de o căimăcămie slabă și fără prestigiu, alta de Ipsilant, iar restul de Tudor Vladimirescu?

---

357. Provizii.

Dinu Păturică, ca om dibaci în jafuri şi mâncătorii, prevăzuse cât de mari treburi puteà să facă într'o asemenea stare de lucruri, prevăzuse în fine, că a sosit împărăţia ciocoilor şi se pregăteà a se folosì de dânsa.

Astfel dar, după ce acest monstru comise fără cea mai mică sfială toate crimele, după ce făcù să se verse atâta sânge nevinovat pentru realizarea ambiţioaselor sale planuri, el vândù chiar pe Tudor Vladimirescu, omul cel mai mare al României, precum arătarăm în capitolul precedent.

In ziua, dar, când el făgăduì lui Ipsilant, că-i va aduce pe Tudor legat, se puse în fruntea cohortei de asasini şi se îndreptă către satul Goleşti. Ajungând acolo, se sfătuì mai întâi cu Iordache, Ghencea şi Farmache, căpeteniile arnăuţilor ce-i dăduse Ipsilant pentru executarea trădării, apoi, după aceea, intră în lagăr şi aţâţă revolta. In fine, Tudor fu prins şi dus între arnăuţi la Câmpu-Lung, iar de acolo la Târgovişte, unde mai în urmă fu asasinat.

A doua zi după împlinirea acestei grozave trădări, Păturică se înfăţişă înaintea lui Ipsilant cu acel aer de impertinenţă, propriu asasinilor plătiţi, şi după ce făcù închinăciunile obişnuite fanariotului, zise:

— „Să trăeşti, Măria ta! Tudor Vladimirescu nu-ţi va mai turburà liniştea de acum înainte".

— „Da de ce?"

— „Fiindcă el nu mai trăeşte".

— „Tălmăceşte-mi, arhon Stolnice".

— „Astă noapte, eu, împreună cu căpitan Caravia şi câţiva arnăuţi, l-am luat din temniţă şi l-am dus pe malul iazului, apoi după ce l-am tăiat în mici bucăţi, l-am aruncat în puţul de lângă grădina lui Geartolu".

Ipsilant luă după masă o hârtie îndoită şi dând-o lui Păturică îi zise: „Slujbă pentru slujbă, arhon Stolnice. Ţine acest pitac; printr'însul te orânduiesc Ispravnic la Prahova şi Săcuieni, şi dacă Dumnezeu îmi va ajută, precum nădăjduesc, te voi face Caimacam al Craiovei".

Ciocoiul făcu trei temenele până la pământ şi sărută mâna lui Ipsilant cu o recunoştinţă prefăcută, apoi ridicându-se în sus exclamă cu voce declamată:

— „Să trăieşti întru mulţi ani, Măria ta; să-ţi ajute Dumnezeu a te pune pe scaunul strămoşilor Măriei tale, pentru fericirea noastră a nemernicilor Măriei tale slugi".

— „Destul, arhon Stolnice, destul; du-mi-te acum cu Dumnezeu şi te sileşte să faci fericirea locuitorilor acestor două judeţe ce ţi-am încredinţat; dar bagă de seamă, să nu-i faci prea fericiţi, mă înţelegi?... Căci poate să ţi se întâmple vreun rău".

Oricât erà de prefăcut Păturică tot nu putù să reziste acestor cuvinte pline de ironie şi cu două înţelesuri; plecă dar capul în jos, ca să ascunză întipărirea ce-i făcuse şi după ce mai făcù o mătanie până la pământ, se duse.

După câteva zile de aspeţe şi veselii date amicilor săi pentru ridicarea sa la această mare şi bănoasă funcţiune, el plecă să ia în posesiune judeţele pe cari devenise stăpân. Pe atunci, ca şi în ziua de astăzi, erau la modă proclamaţiile şi profesiunile de credinţă. Ipsilant da pe toată ziua câte una. Tudor Vladimirescu asemenea, fără a mai vorbì de pitacele căimăcămiei lui Calimach Vodă, ce se lipeau pe ziduri în toate zilele.

Ciocoiul, ajungând la Bucov, locul naşterii sale, poruncì să adune pe toţi boierii din amândouă

judeţele, toate *isnafurile*[358]) şi pe opincari; iar când mulţimea celor chemaţi umpluse curtea Isprăvniciei, el se arătă în pridvor (balcon) şi le cití această proclamaţiune:

„Fraţi boieri, neguţători şi opincari".
„Dumnezeiasca pronie, milostivindu-se asupra „acestei nenorocite patrii, m'a ridicat la vred„nicia de ispravnic al acestor două judeţe. Dum„nezeu cel atotputernic ştie mai bine decât voi „toţi *libovul*[359]) cel ferbinte ce arde în inima mea „pentru fericirea voastră. Să ştiţi dar, cu hotărîre, „fraţilor, că pe cât timp voi fi cu voi, nimeni nu „va fi asuprit cu o para mai mult peste ceeace „hotărăşte nezamul. Ludele şi celelalte *iraturi*[360]) „ale stăpânirii, de acum înainte se vor împlinì „de către oameni cinstiţi şi cu frica lui Dumne„zeu; mituelile şi mâncătoriile vor lipsì cu totul. „Cei năpăstuiţi să vie la mine şi îşi vor aflà „dreptatea; căci doresc ca razele fericirii să stră„bată până în bordeiul cel ticălos al opincarului. „Amin, fie, fie".

Coprinderea acestei proclamaţiuni şi mai cu seamă accentul dramatic şi gesturile ritoriceşti cu care o pronunţase Păturică, făcù o mare întipărire între auditori, căci ei nu cunoşteau încă adevăratul înţeles al proclamaţiunilor.

Primele zile ale administrării lui Păturică fură consacrate în scoaterea amploiaţilor celor vechi şi orânduirea altora, cari să corespunză cu intenţiunile sale. Intre aceşti noi ciocoi, aleşi de Păturică după chipul şi asemănarea sa, erà şi

358. Breaslă.
359. Dragostea sau amorul. (N. A.).
360. Venituri.

unul numit Neagu Rupe-Piele, om născut să fie călău şi care se sileà prin cruzimi neamaiauzite a nu-şi strică reputaţiunea pronumelui său. Pe acesta îl alese Păturică de împlinitor al tuturor jafurilor ce făceà.

A descrie cu deamănuntul despoierile şi casnele ce suferiau locuitorii de toate clasele dela acest monstru, ar fi o lucrare de care pana noastră s'ar indignà. E deajuns a spune numai că birul se împlineà dela sărmanii săteni de câte trei şi patru ori pe un trimestru; taxidarii luau întreită zeciuială pentru oerit, ierbărit, tutunărit şi vinărit; şi când sătenii nu mai aveau cu ce să plătească, îi ungeà cu păcură şi îi legà de copaci, ca să-i înţepe viespele şi ţânţarii, apoi le vindeà dobitoacele şi după ce-i sărăceà cu desăvârşire, îi închideà în coşare, ca să nu poată reclamà la stăpânire.

Intr'o zi, Dinu Păturică sta închis într'o odaie împreună cu Neagu Rupe-Piele şi încheià socotelile trimestriale. Suma adunată se ridicà la o cifră de patru ori mai mare de ce s'ar fi cuvenit după lege.

— „Puţini bani, Neagule, foarte puţini", zise ciocoiul; „eu credeam să-mi aduci trei mii de pungi de bani".

— „E! e! cocoane Dinule, mulţumeşte-te şi pe atât".

— „Şi de ce aşa, când am fi putut să strângem mai mult?"

— „Dar bine, cocoane Dinule, de unde eram să adun atâţi bani?"

— „Dela ţărani, nerodule! să-i legi cot la cot şi să le prăjeşti piepturile pe lângă foc, şi vei vedeà cum o să scoaţă la bani".

— „Toate acestea le-am făcut, ba încă şi mai multe; i-am spânzurat cu capul în jos, le-am

bătut țepuși de trestie pe sub unghii, le-am luat chiar vitele și lucrurile din case și le-am vândut; ce voești să mai fac?"

— „Ia spune-mi, ce ai făcut cu cele două sute de vaci cari le cere Ipsilant?"

— „Am urmat poruncii ce mi-ai dat! Am luat optzeci de slujitori cu mine și în puterea gârbaciului și a trântelelor, am strâns opt sute de vaci în loc de două sute".

— „Bravo, Neagule; și cu ce preț le-ai cumpărat, ia spune-mi?"

— „Câte lei trei de vită".

— „Iar după aceea ce ai făcut?"

— „Am trimes două sute lui Ipsilant; iar pe celelalte le-am vândut iarăși țăranilor cu câte lei cincisprezece una".

— „Adu banii 'ncoace", zise Păturică cu o lăcomie nedescriptibilă.

Neagu Rupe-Piele începù să numere banii și Păturică să-i strângă cu lăcomie; dar tocmai pe când se aflau amândoi ocupați cu lichidarea acestei îngrozitoare hoții, oarecine bătù în ușa camerei cu multă violență.

Păturică strânse banii în grabă; apoi zise:

— „Cine bate la ușă?"

— „Eu, cocoane!"

— „Și ce vrei, spune?"

— „Iți aduc o ștafetă dela Ipsilant".

— „Ado 'ncoace!"

— „Poftim, cocoane", adaose Năstase Arnăutul.

Ciocoiul deschise ușa și luă ștafeta din mâna lui Năstase Arnăutul, care devenise acum polcovnic de județ, apoi citì ștafeta și o trântì pe masă.

— „Se vede că nu sunt bune *mujdelele* [361]) din această ștafetă", zise Neagu Rupe-Piele.

361. Știri, noutăți.

— „Nicidecum", răspunse Păturică, distrat. „Imi cere două sute mii de lei".

— „Dar bine, abia sunt trei zile de când i-am trimis bani".

— „Imi mai scrie iarăşi că Turcii au intrat în ţară şi asta nu-mi place de loc".

— „Şi mie asemenea!"

— „Ia spune, Neagule, cum am face noi, să scăpăm aceste două sute mii de lei din mâna lui Ipsilante?"

— „Să nu-i trimitem!"

— „Ba să-i trimitem, dar să găsim vre-un tertip, ca să-i luăm înapoi; ia caută tu un marafet, de, să te văz!"

La aceste cuvinte Neagu devenì palid; el înţelesese întunecoasa cugetare a lui Păturică şi cu toată fieritatea caracterului său se înspăimântă.

— „Ai găsit mijlocul, Neagule?"

— „Da, cocoane Dinule".

— „Ia să vedem?"

— „Pe de o parte numărăm banii în mâna trimisului şi luăm *teşcherea*[362]) de primire, iar pe de alta, doi flăcăi îl aşteaptă în pădure, îi dă... şi..."

— „Şi ne aduce banii înapoi. Aferim, Neagule!"

Cât ţinu acest regim de terorism ciocoiesc, nenorociţii locuitori din aceste două judeţe deteră jălbi neîncetat contra tâlhăriilor lui Păturică; dar aurul ciocoiului paralizà toate măsurile stăpânirii. In fine, revoluţiunea căzù. Grigore Ghica Vodă se orânduì domn, iar Turcii se retraseră peste Dunăre.

Aceste schimbări politice îndemnară pe ţărani a se sculà cu mic cu mare şi a se înfăţişà cu jalbă la Domnie.

---

362. Inscris, chitanţă.

Erà o privelişte jalnică pentru un om cu inimă a vedeà pe nenorociţii ţărani în număr de patru-cinci sute, îmbrăcaţi în trenţe, desculţi, vesteji la faţă şi cu ochii stinşi de sărăcie şi alte suferinţe; ba încă unii dintr'înşii purtau pe corpul lor chiar semnele torturilor abia cicatrizate, iar cei de tot schiloditi erau transportaţi în care cu boi.

Ei intrară în Bucureşti pe la opt ore de dimineaţă, tocmai pe când domnitorul se aflà în divan şi ca să atragă mai mult atenţiunea publică, unul dintr'înşii făcù un sul de rogojină, şi dându-i foc la partea de sus, îl puse în cap, apoi scoţând jalba din sân, o puse în vârful unui proţap lung, şi intră în curtea domnească.

Sgomotul ce produse această procesiune, mărită foarte mult prin mulţimea norodului atras de curiositatea lucrului, ajunse până la auzul Domnului, care ieşì în pridvorul palatului şi primì jalba din proţap chiar cu mâna sa.

Domnul dete jalba marelui logofăt să o citească; şi pe când acesta arătà cu voce tare toate nelegiuirile lui Păturică, el le constatà pe figurile şi în starea de mizerie în care erau ajunşi nenorociţii jeluitori; în fine, mânia lui ajungând până la indignare, strigă ca un leu:

— „Să vie 'ncoa Spătarul!"

Spătarul se prezintă înaintea Domnului.

— „Arhon Spătare", zise Ghica, „să trimiţi patruzeci de arnăuţi la Bucov, ca să ridice pe acel nelegiuit Ispravnic, să-l pecetluiască şi să-l bage în ocna părăsită. Iar dumneata, arhon Logofăt, să vinzi toată averea acelui tâlhar şi să despăgubeşti pe aceşti săraci".

Ţăranii auzind cele poruncite de Domn, ridicară mâinele spre cer şi începură a strigà: „Să trăeşti întru mulţi ani, Măria ta! Dumnezeu să-ţi

răsplătească cu bine mila ce ai arătat către noi, nemernicii robi ai Măriei tale".

Domnitorul aruncă asupra lor o privire plină de amor părintesc şi după ce îi încredinţă încă odată că le va face dreptate, intră iarăşi în divan.

CAPITOLUL XXXII

Ocna părăsită.

Intr'o dimineaţă din luna lui Mai, doi slujitori de judeţ străbăteau plaiul ce duce la ocna Telega, călări pe cai mici de munte. Aceşti cai deşi erau mai slabi decât caii-iezme ai lui Alexandru Dumas, aveau însă şi ei calităţile lor, căci suiau fără osteneală cele mai repezi dealuri şi conduceau pe călăreţi pe marginea celor mai adânci prăpăstii, fără a-i expune la cel mai mic pericol.

Unul dintre cei doi slujitori erà june şi purtà la spate o flintă haiducească, iar la brâu aveà două pistoale mari turceşti; cel d'al doilea erà erà mai înaintat în vârstă; trăsurile feţei sale pline de asprime, ochii săi sângeroşi şi sprâncenile cele dese şi zbârcite, arătau pe omul crud şi gata a săvârşì orice nelegiuire. El aveà o geantă cu scrisori atârnată de gât şi un cuţit mare arnăuţesc pus la brâu.

Erà pe la opt ore ale dimineţei; soarele stà înfipt cu mândrie pe bolta cea albastră a cerului şi aruncà de acolo dulcea sa lumină asupra munţilor plini de zăpadă şi a câmpiilor înverzite, iar razele lui străbătând prin norii de aburi, compuşi din roua nopţii, formau o mulţime de curcubee tricolore ce încântau privirea.

Cintiza şi pietruşelul făceau să răsune colnicele prin vocea lor ascuţită, dar plină de dul-

ceață; ciocârliile se înălțau în aer întocmai ca niște mici bombe, apoi se opreau în loc și, bătând din aripi, umpleau aerul de melodioasele lor cântări. Prepelițele, aceste inocente și fricoase păsări ce se nasc și mor în iarba livezilor și în frunzele cele dese ale dumbrăvilor, prin vocea lor monotonă, dar ritmică, păreau că servă de regulator al cadențelor acestui concert divin.

In aceste momente, când natura întreagă păreà că înalță rugi de mulțumire către creatorul ei, cei doi slujitori de și dedați cu asemenea sublime spectacole, nu rămaseră nesimțitori la priveliștea ce-i înconjurà. Ei se opriră pe loc și priviră în tăcere magnifica panoramă ce le absorbise simțirile, iar mai în urmă unul din ei rupse tăcerea:

— „De multe ori am trecut prin plaiul acesta, măi Badeo, dar niciodată nu mi' s'a părut atât de mândru ca astăzi. Munții par'că înoată în pară de foc, păsările ciripesc cu mai multă dulceață de cât alte dăți; chiar apele Doftanei par'că dorm. Ce mândrețe!..."

— „Așà este, măi Vlade, toate sunt precum zici, dar nu simț nimic; mi-e inima închisă".

— „Și de ce, măi Badeo?"

— „De multe, măre!"

— „Ți-o fi mâncat lupul vreo vită, sau te-o fi prădat zapciu?"

— „Nu mi s'a întâmplat nici una din câte zici".

— „Ce ai dar de șezi așa bosumflat?"

— „Ia mă gândesc la bietul coconu Dinu, fostul nostru ispravnic, că sunt trei luni de când șade închis la ocna părăsită".

— „Lasă să șează, că prea erà nemilostiv și hrăpitor; țipà județul în mâna lui ca broasca în gura șearpelui".

— „Aşà este mă; da de, e păcat şi de dânsul!"
— „Păcat? Dar bine, ai uitat cum ardeà şi căsneà pe săraci? Nu ştii zicătoarea românească: după faptă şi răsplată?"
— „Ai dreptate, măi Vlade, a făcut în adevăr multe nelegiuiri, dar l-a pedepsit Dumnezeu de ajuns. Ţi-aduci aminte, când plecà cu cercetarea prin judeţ? Ce mândru erà, măre! Şi cât de bine îi şedeà călare pe bidiviul său cel roib şi *vintenog*[363]. Par'că erà Făt-Frumos din poveste. Ei bine, mă Vlade, m'aş prinde cu tine pe-o vadră de vin că, să-l vezi acum, nu l-ai mai cunoaşte".
— „Şi de ce, măi Badeo?"
— „L'a mâncat necazul şi ocna părăsită".
— „Ce spui tu, mă?... Se vede dar, că este rău în ocna părăsită?"
— „Nevoie mare, măi Vlade! Eu de-aş fi ca Vodă, în loc de-a osândì pe tâlhari la ocna părăsită, le-aş tăià mai bine capetele".
— „Da de ce, măi Badeo?"
— „Pentrucă este de-o mie de ori mai bine să omori pe om dintr'o lovitură, decât să-l ucizi cu încetul. Am văzut pe Radu haiducul pe care l-a băgat Caragea în ocna părăsită, erà ştii colea voinic din patruzeci, rupeà piatra în mână; dar după ce-a şezut numai şease luni în ocna părăsită, nu l-am mai cunoscut; îi crescuse barba de trei coţi, ochii lui luceau ca de strigoi, surzise şi ologise".
— „Şi a mai trăit mult, mă Badeo?"
— „Să vezi. Intr'o zi m'am coborît în ocnă, să-i duc de mâncare şi l-am găsit cu dinţii rânjiţi şi zgârcit ca un ghem în culcuşul său de paie; îl strigai odată, de două ori, de trei ori şi nu-mi

363. Ţăranii numesc bidiviu orice cal frumos şi iute la fugă. Simţul însă cel adevărat al cuvântului înseamnează : cal pitic de Arabia. (N. A.).

răspunse; îl mişcai cu mâna, dar ce să vezi? El murise!"

— „Murise!"

— „Ba încă negrijit şi nespovedit, ca un câine".

— „Sărmanul, ce păcat!"

Cei doi slujitori îşi urmară mai mult timp călătoria absorbiţi în povestirea lor, dar caii deodată se opriră; atunci ei văzură cu oarecare surpriză, că se aflau dinaintea Cămărăşiei ocnelor. Cămăraşul se plimbà în acel timp pe prispa caselor, absorbit cu totul în fumarea ciubucului său. Slujitorii descălicară după cai şi după ce îl salutară, îi dete poruncile şi se retraseră. Unul însă dintre dânşii făcù un semn de înţelegere cămăraşului, apoi intră împreună cu dânsul în cămărăşie, şi după ce se aşezară unul pe pat, iar celălalt pe o laviţă, începură această întrevorbire:

— „Ei bine, Neagule", zise Cămăraşul aşezându-se pe pat, „ce mujdele îmi aduci despre bietul coconu Dinu?"

— „Foarte bune, arhon Cămăraş; am două scrisori, una dela Conţu, iar cea de a doua dela un boier, pe care nu-l cunosc. Eu crez că Conţul a isbutit să scoată porunca domnească de iertare; ai, ce zici?"

— „Poate, dar eu unul nu cred".

— „Şi de ce aşà?"

— „Fiindcă cunosc prea bine pe oamenii cei mari; ei ne linguşesc pe noi ăştia micii numai când au trebuinţă de noi, iar când ne văd căzuţi în nevoi, ne dă cu piciorul ca la nişte vase netrebnice".

— „Oricum va fi însă, te rog să-i dai aceste două scrisori mai în grabă şi eu voi venì mâine de dimineaţă să iau răspunsul".

Acest slujitor ce se interesà atât de mult pen-

tru scăparea lui Păturică, erà Neagu Rupe-Piele, vestitul *mumbaşir* [364]), prin care ciocoiul îşi săvârşià toate despoierile şi cruzimile sale, pe când se află Ispravnic; el scăpase de urgia domnească numai prin fugă şi deghizare, iar acum se făcuse purtător al corespondenţei dintre Păturică şi câteva persoane mari din Bucureşti, ce se încercau a-l scăpà din ocnă.

Să zicem acum câteva cuvinte şi despre ocna părăsită dela Telega.

Ocnele dela Telega sunt situate pe o câmpie înconjurată de dealuri acoperite cu păduri şi udată de râul Doftana, ce o traversează.

Puţurile din cari se scoate sare se împart în ocne lucrătoare şi ocne părăsite. Aceste din urmă se numesc astfel, căci sunt lăsate în nelucrare, uneori pentrucă minerii le cred exploatate deajuns şi se tem să nu se surpe peste dânşii; iar câteodată din cauză că se ivesc isvoare de apă, ce împiedică lucrarea.

In timpul domnilor fanarioţi existau la Telega mai multe guri de ocne părăsite, dintre cari una serveà de închisoare pentru tâlharii cei mai vestiţi prin omoruri şi cruzimi.

Această temniţă subterană aveà o intrare pătrată, susţinută de toate părţile cu ghizduri de lemn, întocmai ca ale puţurilor din cari se scoate apă. Această formă pătrată, ţineà până la o profunditate de 10—12 stânjeni; iar de acolea în jos se lărgeà gradat în circonferinţă şi când ajungeà la profunditatea cerută de ştiinţa mineralogiei, deveneà un haos *inspăimântător* [365]). Pereţii ei erau umezi şi de multe ori picà apă din-

364. Agent poliţienesc.

365. Oameni speciali în mineralogie m'au încredinţat că adâncimea ocnelor de sistema veche, nu se întindea mai mult de 150—155 şi maximum de 160 metri. (N. A.).

tr'înşii; aerul erà iute, infectat de miasme şi omorîtor; o lumină palidă abia străbăteà câteodată spaţiul nemăsuratei adâncimi, ca să mărească şi mai mult grozăvia acestui mormânt teribil.

Tâlharii, condamnaţi a locuì în acest iad pământesc, erau tot din cei osândiţi de Divan la moarte şi ale căror sentinţe le preschimbau Domnitorii în muncă perpetuă; dar nici unul din câţi se închideau acolo nu puteà să trăiască mai mult de doi până la trei ani, căci umezeala şi aerul cel înecător le curmà zilele.

In fine, dacă faimosul verset al lui Dante:

„Lasciate ogni speranza voi ch'entrate[366])".

s'ar fi putut scrie undeva, negreşit că acel loc nu ar fi putut să fie decât pe porţile ocnei părăsite, căci oricine intrà acolo îşi pierdeà speranţa de a mai ieşì viu vreodată.

Iată locaşul în care se aflà de trei luni, Dinu Păturică, acel om mândru şi ambiţios, care comisese toate laşităţile şi crimele cele mai îngrozitoare numai ca să ajungă la mărire. Ar fi crezut el vreodată că o să părăsească atât de curând palatele sale cele luminoase, mâncările cele alese şi acea mulţime de linguşitori, care se supuneau orbeşte la toate capriciile lui şi se credeau fericiţi când puteau să fure câte un zâmbet de mulţumire după faţa lui cea severă? Dar averile lui cele nenumărate? dar soţia şi fiii săi, speranţa bătrâneţilor sale, pentru a căror fericire poate că săvârşise cea mai mare parte din nelegiuirile sale, ce vor fi devenit toate acestea? Vom vedeà!

Primele zile ce petrecù în ocna părăsită fură prea dureroase pentru dânsul. Intunericul cel

366. Dante, *Infernul*, Cântul III, versul IX. (N. A).

mare, singurătatea, patul său de paie şi mâncarea cea puţin hrănitoare, îl aduseseră într'o stare grozavă de paroxism şi de furie, încât urlà ocna de vaietele şi tânguirile lui.

In darn chemà somnul, ca să-i aline durerile fizice şi morale, căci el fugeà dela dânsul; sau deşì veneà câte odată să închidă ochii lui cei slăbiţi de lacrimi, dar sgomotul unei pietricele sau a unei picături de apă ce cădeà din pereţii ocnei, fugeà şi-l lăsà iarăşi în prada turburării şi a desperării sale. Dar, după ce trecù câtva timp, el începu a se mai obişnuì cu noua sa locuinţă şi devenì mai liniştit, ba încă după scrisorile ce scrià pe la protectorii săi şi răspunsurile încurajatoare ce primeà începuse a sperà că peste puţin va părăsì ocna, ca să se mute iarăşi în palaturile sale. Cu toate acestea, răul ocnei începuse să roadă cu încetul acea organizaţiune robustă; reumatismul îi coprinsese tot corpul, ochii i se umflase, facultatea auzului i se paralizase, şi o tuse violentă ameninţà din ce în ce mai mult existenţa lui.

Aceasta erà starea fizică şi morală în care se aflà Păturică în ziua când primì cele două scrisori ce i le adusese Neagu.

El şedeà lungit pe patul său de paie şi aşteptà cu nerăbdare ora prânzului, ca să-şi astâmpere foamea ce începuse a-l turmentà. De astădată însă, cămăraşul îi trimise porţiunea înaintea orei fixate. Păturică, văzând dintr'această schimbare cevà extraordinar şi poate chiar în favoarea sa, se repezì cu furie asupra coşului cu merinde ce se coborà încet legat de o sfoară. Căută într'însul şi găsì două scrisori pe cari le luă cu o nerăbdare nervoasă şi apropiindu-se de felinarul ce sta atârnat deasupra patului său,

deschise mai întâi pe una dintr'însele şi citì cuvintele acestea:

Cucoane Dinule!

„Cu destulă mâhnire te vestesc că cocoana „Duduca, soţia dumitale, a luat tot din casă şi a „fugit cu un Turc peste Dunăre, lăsând pe bieţii „copilaşi pe drumuri. Moşiile, viile şi casele du- „mitale s'au vândut la Sultan-mezat; iar banii „s'au trimes cu om domnesc, ca să se împartă „la ţăranii ce se zice că i-ai sărăcit, când erai „Ispravnic. Vei şti iarăşi, că bătrânul dumitale „tată a murit de inimă rea, pentru afrontul ce „i-ai făcut, când ai pus arnăuţii de l-au dat afară „din casă".

Al dumitale de aproape prieten şi frate

*S****

Iată şi cuprinderea celei de a doua scrisoare:

Dinule!

„M'am dus de mai multe ori la Vodă, să-l „rog pentru tine, şi l-am găsit totdeauna neîn- „duplecat; iar în cele din urmă mi-a spus-o ritos, „că o să te lase să putrezeşti în ocna părăsită, „ca să slujeşti de pildă şi altor hoţomani ca tine. „Vodă a zis aceasta".

*N****

Aceste două scrisori fură pentru Păturică o lovitură de trăznet. Averile sale, câştigate prin nenumărate crime şi laşităţi, acum erau risipite ca praful în vânt; soţia fugită, copiii lăsaţi în

voia întâmplării, el chiar condamnat a murì cu încetul în fundul ocnei părăsite, chinuit de durere şi desperare.

Ar fi fost o mare fericire pentru dânsul, dacă aceste ştiri teribile l-ar fi omorît de odată, sau i-ar fi paralizat inteligenţa, căci ar fi scăpat de toate suferinţele morale şi fizice; dar providenţa, în decretele sale cele nepătrunse de mintea omenească, voise a-i lăsà neatinse toate facultăţile, ca să guste şi el acel venin amar cu care adăpase societatea atâta timp.

După ce se mai alinară dureroasele impresiuni ce lăsase în inima lui acele fatale scrisori, el căzù pe patul său cel de paie şi începu a plânge cu amar şi a se lovì cu pumnii în cap de disperare.

Se zice că hoţii şi tâlharii sunt superstiţioşi şi fără curaj la lovirile soartei. Nu ştim până la ce grad poate fi adevărată această maximă; ştim numai că Păturică, acel om de fier, care în furia ambiţiunii sale dispreţuise mustrarea de conştiinţă şi chiar pe Dumnezeu, acum devenise atât de fricos, încât cel mai mic sgomot îl făceà să tremure.

Uneori i se păreà că vede umbra tatălui său ieşind dintre stâncile titanice ale ocnei, şi zicându-i cu voce mormântală: „Fiu nelegiuit! priveşte starea în care m'a adus răutatea şi mândria ta! Dumnezeul, pe care l-ai dispreţuit atâta timp, te vesteşte prin mine, ca să-ţi mântueşti sufletul prin căinţă, căci trupul tău nu va mai ieşì cu viaţă de aici".

Alte dăţi iarăşi i se păreà că vede oameni spânzuraţi, cu limbile ieşite afară din gură, pline de sânge şi femei slabe şi urîte la faţă, mâncându-şi copiii şi dându-i şi lui să guste din cărnurile lor reci şi putrede, ca unui pricinuitor al morţii lor.

In momentele unor asemenea oribile halucinațiuni, mintea îl părăseà cu totul, capul i se înflăcărà, își rodeà mâinile de desperare și strigà cu o voce răgușită și tremurătoare:

„Stafiile! stafiile! săriți, creștini buni! nu mă lăsați că mă strâng de gât aceste umbre ale lui Satana"; apoi deschizând ochii săi ce înflăcărați și rătăciți de teroare, se repezià dintr'un loc într'altul și începeà iarăși a strigà:

„Luați de lângă mine pe aceste femei schiloade, căci mâinile lor cele uscate și sângele ce varsă din guri mă înghiață de frică!"

Dar toate rugăciunile lui erau în darn; nimeni nu-l auzeà, nimeni nu veneà să-i răcorească fruntea sa cea plină de sudori, sau să-i stingă acea sete infernală, ce-i uscà gura și pieptul.

In fine, după o existență mizerabilă de șeapte luni, își dete sufletul în spasmuri și părăsit de toată lumea.

A doua zi, după moartea acestui monstru, populațiunea Bucureștilor se aflà într'o mare agitațiune. Cauza ce pusese în mișcare pe acești adevărați strănepoți ai Grachilor [367]), veneà dela vestea ce se răspândise, că în acea zi erà să se deà prin târg un falit fraudulos, iar după aceea să-l țintuiască dinaintea prăvăliei lui, ca să serve de pildă poporului.

O mulțime de curioși de toate etățile și clasele societății inundau piața Sf. Gheorghe cel Nou; iar o altă grupă, destul de numeroasă, intrase în curtea Spătăriei și cu toate că timpul erà ploios în acea zi și vântul nordului suflà cu tărie,

---

367. Tiberiu și Caiu Grachus: erau fii ai lui Semproniu Grachus și ai Corneliei, fiica lui Scipion. Acești adevărați patrioți romani văzând deplorabila stare în care ajunsese Roma, patria lor, din cauza rezbelului social, se încearcă a o ajuta, ca să o scape din pieire; dar amândoi căzură victime ale furiei poporului. Mai mulți scriitori de romanțe s'au servit de numele acestor doi celebri romani, numai ca să arate populațiunea cea fluctuoasă a Romei cei vechi. (N. A.).

ei însă înfruntau cu bărbăție și ploaia, și frigul, numai ca să poată vedeà acel spectacol barbar, ce-i delectà atât de mult.

In fine, logofătul Spătăriei, văzând nerăbdarea și curiozitatea gloatelor, se arătă înaintea mulțimii, și citì cu voce tare hotărîrea departamentului de *Criminalion*, prin care condamnà pe mofluzul mincinos a fi bătut la spete prin toate piețele negutătorești și a se țintuì de urechi în fața prăvăliei sale.

După ce se termină citirea hotărîrii, patru Arnăuți spătărești intrară în temniță și scoaseră pe nefericitul falit cu capul ras, desbrăcat până la mijloc și cu mâinile legate una lângă alta cu o funie lungă; iar după aceea, unii dintre Arnăuți apucară funia de capăt și începură a trage pe pacient după sine, pe când alți doui, puși unul d'a dreapta și celălalt d'a stânga pacientului, îl loveau pe spinare cu nuele de salcie.

Sângele, ce săreà din pielea nefericitului om, ruptă neîncetat de lovituri și țipetele lui de durere, produceau diferite impresiuni în inima poporului: femeile și oamenii cei miloși cereau iertarea lui; iar gloata cea mare în care intrau și cei sărăciți prin falimentul cel fraudulos, simțeau o nedescriptibilă bucurie pentru tot ce suferea pacientul și la orice gemăt de durere, ei îl apostrofau cu cuvinte de acestea: „Bine-ți face, tâlharule, că ai sărăcit lumea!" — „Să-i deà la nuiele până îi va cădeà toată carnea după spinare", fără a mai numì și pe unii cari strigau: „Să-l spânzure!" sau, „să-l pue în țeapă".

Vederea torentelor de sânge și pofta de răzbunare iritase atât de mult pe popor, încât dacă s'ar fi aflat la această priveliște barbară vreunul din acei filosofi umanitari, negreșit ar fi crezut că se află în Roma gladiatorilor, în Roma

martirilor şi pe Români i-ar fi luat drept acel mizerabil şi degradat popor al Romei imperiale, care suferea sclavia şi umilirea fără să murmure şi se revoltà numai atunci când îi lipseà pâinea şi circul[368]).

Această procesiune îngrozitoare trecù mai întâi prin piaţa Sf. Gheorghe cel Nou, de acolo intră în uliţa Şelarilor şi ieşind pe la Curtea cea Veche, merse spre Sf. Gheorghe cel Vechi; iar de acì intră în uliţa cea strâmtă din dosul Bărăţiei, unde erà să se petreacă partea cea mai îngrozitoare a acestei oribile drame.

Poporul ce păreà sătul oarecum de ceeace văzuse până aci, pe dată ce se înştiinţă că a sosit timpul ţintuirii, năvălì cu furie asupra locului unde erà să se săvârşească această barbară faptă. Curiozitatea erà atât de mare, încât unii din mulţime intrau prin silă în casele şi prăvăliile neguţătorilor, ca să poată privì mai bine execuţiunea; iar alţii se suiau chiar pe acoperişul caselor cu riscul de a cădeà şi a se zdrobì.

In momentul însă, când executorul ridicase pe pacient în vârful picioarelor şi se pregăteà să-i ţintuiască urechile la stâlp, clopetele dela câteva biserici începură a sunà şi o psalmodie tristă ajunse până la auzul mulţimii.

Aceste cântări ieşeau din gurile câtorva preoţi şi cântăreţi, ce petreceau la mormânt un cadavru aşezat într'un cosciug modest şi purtat de patru postelnicei pe un pat mortuar, compus din lemn simplu şi căptuşit cu chembrică verde.

Poporul, ale căruia sentimente se schimbă foarte lesne, cum auzì cântările preoţilor şi văzù cortegiul funerar apropiindu-se, începu să se tragă

368. Poporul roman din timpul imperiului era aşa de demoralizat, încât se revolta numai când îi lipsea pâinea şi spectacolele, şi striga: «panem et circenses» (N. A.).

înapoi cu respect, ca să-i înlesnească trecerea, dar această bunăvoință fu nefolositoare, căci din partea opusă a uliței veneà o căruță de țară cu doi cai, în care erà asemenea un cosciug închis și un preot care citeà cadavrului dintr'însul rugăciunile de odihnă.

Aceste două procesiuni mortuare, neputându-se vedeà una pe alta din cauza poporului ce erà adunat în centrul uliței, înaintară una contra alteia până la locul execuțiunii și se opriră, căci ulița erà atât de strâmtă în cât erà cu neputință a trece una pe lângă alta, sau a se întoarce una din ele înapoi, spre a puteà trece cealaltă.

In fine, Baș Buluc-Bașa al Spătăriei, însărcinat cu executarea hotărîrii, văzând această încurcătură, făcù semn executorului să-și termine lucrarea. Un țipăt ascuțit și nervos repetat de mai multe ori, anunță poporului că țintuirea s'a terminat. Gloatele dispărură într'o clipă; totul intră în tăcere, numai cele două procesiuni stăteau una în fața celeilalte, dinaintea falitului țintuit.

Ar fi zis cineva, că între morții din cele două coșciuge și negutătorul cel țintuit există o legătură fatală sau o ură neîmpăcată. Ei bine, această legătură există în adevăr, căci cadavrul cel purtat pe patul mortuar și însoțit de preoți și cântăreți erà al Postelnicului Andronache Tuzluc; cel d'al doilea cadavru, tras de doi cai de sat în acea căruță mizerabilă erà al lui Dinu Păturică; iar mofluzul cel țintuit erà Costea Chioru, care de și cam târziu, luà însă o aspră răsplătire pentru toate crimele ce săvârșise.

Iată cum își terminară cariera vieței, acești trei scelerați. Intâmplarea voise ca ei să se mai întâlnească încă odată, înainte de a se prezentà lui Dumnezeu spre a-și da seama de relele ce săvârșiseră pe acest pământ.

Cât despre Kera Duduca, am aflat mai în urmă că ea, voind să facă pe cocheta şi în casa noului ei bărbat, fu descoperită de dânsul şi trimisă înaintea Cadiului, care ordonă să o coasă într'un sac şi apoi să o arunce în valurile Dunării, după cuprinderea legilor musulmane.

EPILOG.

Din opincar, Mare Spătar.

La 23 Aprilie, anul 1825, locuitorii Bucureştilor erau cuprinşi de frigurile veseliei şi ale plăcerii; ei serbau ziua Sfântului Gheorghe, vechiul patron al României. Uliţele mari şi mici erau măturate şi stropite cu apă; prăvăliile neguţătorilor şi casele boierilor erau împodobite cu ramuri de salcie şi iarbă verde. Un cer senin şi un soare dulce de primăvară veneau să complecteze acest cadru magnific, ce prefăcuse oraşul într'o grădină improvizată.

Podul Mogoşoaiei erà plin de privitori de amândouă sexele şi din toate clasele societăţii, bine înveşmântaţi şi cu feţele zâmbitoare. ei se îndreptau către mânăstirea Mihaiu-Vodă, unde erà să se săvârşească într'acea zi o nuntă domnească.

Pe amândouă laturile uliţei depe podul Dâmboviţei, ce duceà la Mihai-Vodă, erau brazi înfipţi în pământ şi împodobiţi cu panglice şi beteală de fir.

Inaintea acestor brazi erau două rânduri de catane spătăreşti, îmbrăcate cu mintene, poturi (nădragi) şi ghebe scurte, împodobite cu găitane tricolore; iar pe cap purtau căciuli cu floace albastre şi drept toată armătura aveau câte o

pușcă pusă pe umeri și câte un pistol la brâu. La spatele acestor ostași se formase pe amândouă părțile piramide de curioși cari așteptau cu nerăbdare trecerea alaiului domnesc. Dar așteptarea nu fu lungă, căci peste puțin se arătă înaintea lor spectacolul ce le ațâțase atât de mult curiositatea. Alaiul soseà.

Acest cortegiu princiar erà orânduit astfel: Avantgarda se compunea din: breasla Agiei, alcătuită din călăreți polcovnicești călări și armați; Vel-Căpitan de cazaci cu steagul și toboșarul său; talpașii dorobănțești pedeștri cu tobele, chiverele și cimpoaiele lor; Vel-Căpitan de dorobanți cu zapcii săi și cu câțiva din breasla armenească, cu steag și tobe după dânșii; podari pedeștri cu topoarele pe umeri; cazacii agiești pedeștri, cu cimpoaie și tobe; vânătorii, asemenea; căpitanii de agie înarmați; ciaușul agiesc și logofătul agiesc; polcovnicul de poduri cu polcovnicul de ciocli; polcovnicul de vânători cu polcovnicul de Târgoviște; apoi marele agă cu podoabele lui după obicei.

După aceștia veneà breasla spătărească alcătuită din lefegii cu steagul, călări; Marele Căpitan de lefegii cu zapciii; *Buciucul*, toboșarii *și sărmaciul*[369]) său; seimenii călări, înarmați și îmbrăcați în haine roșii și moțuri galbene; Bașbuluc bașa cu steagul cel mare, cu tobe și *sărmaci;* scutelnicii spătărești înarmați; apoi marele Spătar.

După dânșii veneà breasla Marelui Portar cu toată ecpaiaua (suita) sa; Marele Armaș cu steagurile țării, cu trâmbițele și cu armășeii săi; apoi veneà careta domnească trasă de șase armăsari vineți cu doi ciohodari pe capră, doi în

---

369. Sărmaci se numeà un fel de gârbaci sau biciu de sârmă. (N. A.

coadă şi alţi şase împrejurul caretei; toţi îmbrăcaţi în haine roşii cu fir şi cu işlice rotunde de samùr.

In această caretă şedeau un june şi o tânără fată. El erà înveşmântat cu anteriu de *suvai* [370]) alb cu vărguliţe de fir bun, aveà fermeneà de *buhur* [371]) ca paiul grâului şi giubea de *zuf* albastru deschis. Peste mijloc erà încins cu un brâu de tulpan alb, iar pe cap aveà fes roşu de Ţarigrad. Juna fată erà îmbrăcată cu rochie albă de tulpan şi încinsă peste mijloc cu un cordon de panglică roşie încheiată cu o cataramă ferecată cu diamante; pe cap purtà o diademă de briliante şi beteală; la gât aveà un ghiordan de rubine, iar în urechi cercei de smarald înconjuraţi de diamante. Amândoi aceşti juni erau de o frumuseţe rară şi după privirile furişe ce-şi aruncau unul altuia, semănau a fi coprinşi de un amor înflăcărat.

Careta mergeà în pasul cailor, ocolită de ciohodari, iar după dânsa veneà restul alaiului compus din tagmele acestea: Calemul armăşiei cu ftore [372]) şi treti [373]) armaş cu *ecpaiaua* [374]) lor, în mijlocul cărora erà Marele Armaş cu hainele muiate în fir, steagul cel mare al ţării, lăutarii şi trâmbiţaşii domneşti, *Uruc-Bairam, Tuiurile,* sacagii domneşti şi *salahorii* cu beţele în mâini, apoi cei doisprezece cai domneşti, împodobiţi cu cioltare (valtrape) de fir şi cu calcane de argint suflate cu aur, şi cu pene de struţ în frunte. Aceşti cai erau conduşi de comişi domneşti şi înconjuraţi de ciohodari.

---

370. Sau *sevai:* stofă de mătase albă şi de fir (fabricată în oraşul Sevayi).
371. Stofă de mătase.
372. Al doilea.
373. Al treilea.
374. Suita.

După aceştia veniau: comişii, rahtivanii şi postelnicell călări, îmbrăcaţi cu capoturi roşii şi purtând în mâini semne domneşti. Apoi veneau: treti logofăt cu treti vistier, ftorii logofăt cu ftorii vistier; iar în mijlocul lor erà marele comis cu *ciauşii* şi *capugii* împărăteşti, însoţiţi de călăreţi turci şi români.

După dânşii veneà *ecpaiaua* domnească şi se încheià cortegiul prin ortaua ciohodarilor şi a satâraşilor, căpitanii agieşti şi spătăreşti, tufecciii; *Mataragi Iamac, Sarai Iamac, Icioglanii* cu Agaua lor *Peicii* şi *Has-Ahârlii*;[375]) iar în urmă de tot veneà tagma Divanului purtând: *topuzul*[376]), sangeacul şi semnul Domniei, înconjurat de copiii din casă purtând prapurele ţării.

Pe când acest alai defilà pe uliţa Mihai-Vodă cu acea pompă şi mărire cunoscută numai la curţile orientale, Grigore Vodă Ghica, împreună cu mitropolitul ţării, doamna cu boierii cei mari şi binişlii săi, aşteptau în uşa bisericii sosirea mirilor. In fine, ei sosiră şi intrară în biserică unde se săvârşì ceremonia religioasă a cununiei cu mare magnificenţă; iar după săvârşirea cununiei, domnitorul zise ginerelui cu glas tare şi majestos:

— „Iată, te cinstesc cu caftanul de mare spătar şi te fac caimacam al Craiovei, ca să răsplătesc bunătatea sufletului tău şi slujbele ce ai făcut ţării; fii fericit!" Junele făcù mătanie şi sărută mâna domnitorului, apoi se retrase plin de bucurie, că-şi ajunsese ţinta aspiraţiunilor sale; iar juna lui soţie căzù pe braţele părintelui ei, obosită de neaşteptata fericire şi-i sărută mâna cu fierbinţeală.

---

375. Garda de corp a Domnitorului sau a Curţii Domneşti. (N. A.).
376. Aici *topuz* înseamnă: sceptru.

Acest soț fericit erà Gheorghe, fostul vătaf de curte al comisului[377]) Andronache Tuzluc; erà acel june mărinimos ce l-am văzut sacrificându-se, ca să scape pe stăpânul său de sărăcie și de rușine. El veneà să arate Românilor, că este de ajuns ca omul să fie bun și înzestrat de natură cu virtuți și inteligență și fie condițiunea sa oricât de obscură la început, el va ajunge la mărire. Cât despre juna sa soție, ea erà frumoasa Maria, fata Banului C..., care de și iubise pe Gheorghe cu multă pasiune, dar preferase mai bine moartea decât o fericire trecătoare și dobândită prin călcarea datoriilor sale de bună fiică; suferințele și desperarea ei erau acum răsplătite de ajuns.

— F I N E —

377. Iarăș scăpare din vedere a autorului; Tuzluc era (sau fusese) Postelnic.